

DE VIII. PRÆCEPTO.
DECALOGI.

Non falsum testimonium dices.

MENDACIUM

2782 *E*st enuntiatio falsa cum conscientia operata, & cum voluntate fallendi. Est triplex: Pernicium in damnum alterius, Jocosum ob delectationem, & Officium ob utilitatem. Pernicium, si sit in damnum grave, est mortale. Jocosum, & officium regulariter est veniale, nisi sit adjuncta circumstantia, ob quam aliam virtutem à veritate distinctam graviter lèdat.

2783 Hinc venialiter peccat pœnitens, si neget peccatum veniale, quod commisit, aut fateatur, quod non commisit: quia solam veritatem lèdit: ac peccat mortaliter, si confiteatur veniale, quod non commisit, quodque sit materia totalis Sacramenti; quia cùm nullam det veram materiam, facit Sacramentum nullum, & sic committit sacrilegium. Item à mortali non excuso. Sacerdotem, si dum sacris vestibus induitur, aut est induitus proximè celebraturus, mentiatur, ob scandalum, quo audiens, mendacium advertens posset Sacerdotes contempnere, & viles habere: v. n. 143. & 1559.

TESTIMONIUM.

2784 *Q*ui falsum testatus est scienter, tenetur se retractare cum æquali, & paulò majori suo damno, quia in æquali damno potior est ratio innocentis. At non tenetur se retractare, si sit moraliter certus, retractionem non profuturam; quia nullus obligatur ad opus inutile; nec si testis fuit ultimus, & reus repertus sit convictus per alios testes; quia tunc non est causa efficax damni.

Dereo, & teste: v. an. 1728. ad 1764. 364. & fusè in tom. 2. à pag. 502. c. 2. præsertim n. 73.

CASUS DE INSTRUMENTO.

2785 *P*etrus amisit quoddam instrumentum publicum, & legitimum, v. g., testa-

mentum, &c. an peccet graviter, si aliud simile privatim conficiat?

Resp. in foro externo hunc præsumi falsarium, & puniri; quia de veritate non constat. In foro autem conscientia (de quo est sermo) non peccare mortaliter, sed ad summum venialiter, docet Arsfokin in tom. 2. pag. 159. q. 13. cum Mendo in statera dissert. 13. q. 17. Nav. c. 17. n. 168. quia nulli damnum, aut iniustiam infert; sed solum peccat contra veritatem, non facti, aut scripturæ formalis, sed scripturæ materialis; quatenus proponit scripturam illam materialem credendam esse instrumentum authoritate publica primò confessum. Plures apud Arsfokin eum à veniali, & à mendacio excusant. Idem tenent Bausius, & Sà apud Ant. à Spir. Sanct. tract. 5. de jur. dist. 1. secl. 9. num. 54. qui eos sequitur tantum quoad privatas scripturas: At in consultis nostram sententiam probabilem vocat, pluribus rationibus & auctoribus confirmat.

SECRETUM NATURALE

2786 *I*mponitur, vel expressè, ut *Tibi dico sub sigillo confessionis, sub secreto naturali, ut nemini dicas, &c.* vel implicitè; *Tibi dico, ut amico pro consilio, ut dotorum lemnis, &c.*

2787 Obligat sub mortali, si res sit gravis considerationis, & ejus violatio cedat in grave damnum, aut in gravem displicientiam ejus, qui secretum commisit; quia tunc violatio secreti valde nocet societati humana, & est gravium discordiarum causa. Quod est verum, etiam si uni, vel alteri viro prudenti dicas, si qui secretum imposuit, iis specialiter non velit secretum revelandum. Idem dic de litterarum injuriosa aperitione, nisi prudeater præsumas auctorem litteræ non invitum, aut nisi id facias ad vitandum grave damnum injustum, quod inde prudenter times.

2788 Magis peccant Secretarius, & Notarius publicus, qui tenentur ex officio, & sub juramento ad secretum. Non est peccatum revelare secretum naturale, etiam juratum ad impediendum damnum publicum, aut tertie personæ innocentis, seu si secretum sit de delicto patrando. Est autem mortale illud revelare, si damnum sit jam fecutum, & non pendeat in futurum: vide num. 126. 1704. & 1733. ad 1736. 1633. 1696. & 1697. & tom. 2. à num. 55. pag. 505.

Scotus in 4. dist. 15. quest. 4. litt. F: Mastr. in theol. mor. disp. 11. quest. 9. Joan. la Crux 8. præ. Busemb. lib. 4. cap. 3. dub. 4. 6. & 7. lib. 5. cap. 3. dub. 2. n. 6.

P A R S

P A R S T E R T I A.

De quinque Præceptis Ecclesiæ.

DE I. PRÆCEPTO.

Audire Missam diebus Dominicis, & festis de Præcepto.

2789 *F*ideles, postquam ad usum rationis pervenerint, qui regulariter post septennium expletum præfunitur, tenentur sub mortali audire Sacrum diebus Dominicis, & festis de præcepto.

2790 Ad satisfaciendum huic præcepto quatuor requiruntur, 1. *Præsentia moralis.* Hinc nec est necesse, quod actu audiat Sacerdotem aut videat; nam mutus, surdus, aut ob multitudinem populi distans, ut actu nec audit, nec videat, satisfacit, si sacrificio fit præfens; adeoque per *auditionem Missæ*, intelligitur actio, qua quis sacrificio est præfens, eique assistit modo humano, corpore videlicet, & mente, & in tali distantia, ut possit Sacerdotem videre, ejusque Ministerium, & actiones attendere. Unde non satisfacit, qui è fenestra suæ domus extra Ecclesiam sita Missam, quæ intra Ecclesiam celebratur, audit, quia non est moraliter præfens. Affirmat tamen Tamb. lib. 4. c. 2. §. 1. num. 14. & Clericatus cap. 109. num. 7. Similiter, nec qui extra januam Ecclesiæ positus, eam audiret; nisi id contingat ob multitudinem nimiam populi, quam Ecclesia capere non valet, quia tunc censetur moraliter præfens ratione conjunctionis cum multitudine, cum qua constituit unum corpus morale fidelium, Sacro præfens, & assistens.

2791 2. *Intentio.* Requiritur, inquit, intentio audiendi Missam saltem virtualis, aut interpretativa: quam vid. in tom. 3. in Exam. Ordinand. à num. 206. unde qui in Ecclesia est præfens Sacro non animo audiendi Sacrum, sed expectandi amicum, non satisfacit; quia actio illa auditionis, est purè casualis, externa, & non humana; Ecclesia autem præcipit actum humanum, ac proinde voluntarium, seu actum mixtum ex externa auditio- ne, & interna volitione: v. n. 184.

2792 E contra, si audis, habens intentio- nem audiendi, non tamen satisfaciendi per illud Sacrum præcepto, sed ob devotionem; si postea aliud Sacrum non audias, satisfaci- sti præcepto; quia præceptum vult auditio-

nem humanam; animus autem non satisfaci- di præcepto hac, vel illa audizione Sacri, non facit, quin auditio illa fuerit humana. Tum quia aliud est loqui de animo non sa- tisfaciendi præcepto hac, vel illa audizione Sacri, aliud de animo absolutè non satisfa- ciendi præcepto, quia hic, utpote exclusivus actionis præceptæ, est mortaliss: v. n. 145.

2793 Item, qui audit Missam ob devotio- nem, ignorans esse diem festum, si postea ad- vertat, non tenetur ad aliud Sacrum, quia jam satisfecit, tam ob allatam rationem, quam ob virtuale intentionem satisfaciendi.

2794 3. *Attentio.* Requiritur sub mortali. Dian. Card. de Lugo, Tamb. & alii volunt, sufficere solam attentionem externam, quatenus dum quis assistit Missæ, non occupetur in aliqua actione externa moraliter incompos- sibili cum audizione, v. gr. pingendo, scri- bendo, confabulando, &c. adeoque non ob- stare solam internam distractionem mentis, etiam voluntariam; quia Ecclesia præcipit au- ditionem externam, & orationis substantia non dependet ab attentione actuali interna.

2795 Dico tamen, sub mortali requiri at- tentionem internam, Mastrius cum Cajet., & Bonac. quia Ecclesia præcipiendo auditio- nem Sacri, præcipit actionem humanam Religiosam, qualis non est, nec auditio Sacri, nec oratio sine ulla proflus attentione interna, sed cum omnimoda voluntaria distra- ctione interna. Omnidò v. dila à num. 286. & 434.

2796 Attentio vero interna est triplex, 1. Qua attenditur ad actiones Sacerdotis. 2. Qua attenditur ad significationem verbo- rum, 3. Qua inde mens ad Deum elevatur, contemplando videlicet mysteria, quæ per actiones, aut Sacerdotis verba exprimuntur. Secunda attentio est melior, tertia est optima, sed sola prima est necessaria. Quia præ- ceptum de audizione Missæ, non est de ora- tione, sed de assistentia Sacrificio. Requiritur igitur, ut fakem virtualiter, & in confuso at- tendas ad actiones Sacerdotis. Unde est mor- talis voluntaria distractio notabilis, sicut si sit involuntaria, ut sèpè contingere solet, aut voluntaria, sed brevis: v. n. 441.

2797 4. *Integritas:* unde mortale est par- tem notabilem omittere. Parvam partem pu- tant.

tant communiter Doctores, omittere à principio Missæ usque ad Epistolam exclusivè, & à communione exclusivè usque ad finem; alii usque ad Evangelium exclusivè.

2798 Non satisfacit præcepto, sed mortali peccat, qui duas, aut quatuor Sacri partes simul à diversis celebrantibus audit; imò propositio affirmativa est damn. ab Innoc. XI. vide in pag. 8. prop. 53. quia præceptum est de audienda una integra Missa: quæ declaratio satis colligitur ex ipsa damnatione Pontificis ex Cathedra loquentis; qui enim plures partes Sacri simul à diversis celebrantibus audit, non dicitur audire unam integrum Missam; sed plures partes plurium Missarum, nulla integra.

2799 Eadem ratione non satisfacit, qui duas partes successivè à diversis celebrantibus audit, v. gr. à consecratione usque ad finem ab uno, & poste ab initio usque ad consecrationem ab alio; unde opinio affirmativa in casu auditionis plurium partium à diversis successivè, mihi videtur virtualiter in damnatione recensitæ propositionis 53. comprehendendi; quia eadem est ratio.

2800 Unica audizione Sacri non satisfacit quis duplici præcepto pro die præsenti, & crastino, quia Ecclesia singulis diebus actiones distinctas præcipit: unde sicut præceptum jejunii, singulis diebus distincta jejunia intendit, & præceptum recitandi Officium distinctas recitationes, ita præceptum de audiendo Sacro distinctas auditions: & sicut propositio afferens, quod unico Officio quis satisfaciat duplici præcepto pro die præsenti, & crastino, est damn. ab Alex. VII. ut in pag. 3. prop. 35. ita est virtualiter damnata propositione id afferens de audizione Sacri, aut jejunio.

2801 Audientes autem Missam Summi Pontificis ante medianam noctem Natalis, satisfaciunt præcepto; quia ex fictione juris, seu ex dispositione Summi Pontificis, censetur pertinere ad diem sequentem: sic dies vespertina festerna moraliter reputatur à jure hodierna in ordine ad recitandum Matutinum hujus diei, non scilicet in ordine ad laborandum die festo. Ita Tamb. tom. 2. pag. 439.

2802 Dum quis audit Missam, recitare potest nedum orationes ex devotione, puta Rosarium, Officium Virginis, &c. ut vult Communis, sed etiam de præcepto, nempè Officium Divinum, vel ratione voti, aut pœnitentia, Clericatus c. 109. n. 8. Diana p. 2. tr. 12. ref. 2. & p. 13. ref. 61. quia haec orationes non impediunt præsentiam, & attentionem sufficientem ad utrumque, imo per utrumque audiens est magis cum Deo, quia oratio magis

redit mentem attentam ad Deum, & impedit involuntarias divagationes ad impertinentia contingere solitas. Et parum interest, quod oratio sit præcepta, vel non præcepta, ad hoc ut attentionem sufficientem impedit, vel non impedit.

2803 Durante tamen Sacro non potest quis confiteri. Azor. contra Bonac. quia confessio non est oratio, sed accusatio, & actus iudicii omnino disparatus, & attentionem ad Sacrum impidiens. Affirmat Clericatus cap. 1. si citò se expediat, putà usque ad Evangelium.

2804 Qui manè discedit è loco, ubi festum colitur, accessurus ad locum, ubi non colitur, non tenetur prævenire, per Bonac. & alios, quia præceptum non est affixum determinatae horæ, sed extenditur ab aurora usque ad meridiem. Dico tamen, quod teneatur prævenire: si sine gravi incommode potest, quia prævidens impedimentum proximum futurum adiunctionis præcepti, tenetur eam prævenire, si sine gravi incommode potest; alioquin censetur velle malitiosè transgressionem: vid. licet. 2600. & 2903. tom. 2. pag. 604. n. 636. & tom. 3. p. 642. & seq. n. 285.

2805 Excusat ab audizione Sacri die festo rationabilis causa, quia præcepta positiva Ecclesiastica, utpote ex benigna matre, non obligant cum tanto rigore.

2806 Excusat, 1. *Impotentia physica*: hinc excusat infirmus, aut detenus in carcere: v. num. 456. & 457.

2807 2. *Impotentia moralis*, seu gravis difficultas: hinc excusat, Qui prudenter grave damnum sibi, aut aliis timet, si exeat. Qui gravem difficultatem habet, ob notabilem distantiam ab Ecclesia, & pluviam. Gravida, si graviditas fit periculosa. Mater, si non habet cui relinquere infantulum, nec possit secum ducere, quia alias solus domi pati posset periculum. Persona, quia habet infirmos domi, qui possent pati periculum, & non habeat cui relinquere. Qui debet gravia negotia expedire, quia commodè differre non potest. Qui iter agens, Sacrum audire non potest, nisi amittat socios, sine quibus prudenter timet latronum periculum, aut aliud malum. Mulier honesta, quia caret habitu honesto, quia non obligatur accedere cum gravi sua confusione; curare tamen debet, ut accedit validè manè, quando populi concursus esse non solet; si id sine gravi incommode, aut confusione facere potest.

2808 3. *Officium*. Hinc excusat milites, qui castrum, aut portas Civitatis custodiunt, si sine periculo suo muneri deesse non possunt.

DE II. PRÆCEPTO ECCLESIAE.

Jeunare in Quadragesima, Vigiliis, & Quatuor Temporibus:
Et non comedere carnes diebus Veneris, & Sabbati.

J E J U N I U M

Pastores ovium, & armentorum, & similes, si ex absentia periculum timent, quod quidem regulariter contingit; qui tamen, si sint plures, curare debent, ut relictis uno, aut pluribus, quot sufficiunt ad custodiam, accendant alii ad Sacrum; & sic faciant ad invitatem, vel diversis horis ejusdem diei, vel diversis festis, iuxta loci propinquitatem, aut distantiam.

2809 4. *Consuetudo*. Hinc excusat mulieres, si ex consuetudine patriæ egredi non soleant tempore luctus, aut post partum, per dies purificationis, dummodò non exeat ob alias causas. Consuetudo mulierum (ubi est) manendi primo anno viduitatis domi, ita ut neque diebus festis exeat ad audiendam Missam, est ab Episcopis, uti irrationalis & exorbitans, extirpanda.

2810 5. *Censura*. Hinc, qui est ligatus excommunicatione majori, aut interdicto, nec tenetur, nec potest sine mortali Missam audire.

Tempore autem interdicti, habens Bullam peccat mortaliter, si die festo omittat Sacrum, quia tenetur implere præceptum, quando potest; sed tunc potest, nam per Bullam potest audire Sacrum tempore interdicti; igitur

2811 6. *Inadvertentia*, quia inadvertentia, aut oblivio æquivalet ignorantia invincibili, adeoque excusat à culpa: v. n. 460.

2812 *Quæres*. In villa, ubi est unus Sacerdos, die festo Petrus accedit ad Ecclesiam, & reperit Sacerdotem perventum ad prefationem, antenetur audire reliquum Missa? Negant Ledesma, & Joan. Sanchez; quia per reliquam partem hujus Missæ non potest implere præceptum, quod est de integra.

Resp. teneri Moya, & Arsdekin: quia pars ista à Præfatione ad finem est principalis, nam in eo continetur essentia sacrificii, nempe *Consecratio, Oblatio, & Consumptio*. Prior verò pars est purè integralis, & accessoria; principale autem non sequitur accessorium, sed, è contra; adeoque Petrus tenetur ad illam audiendam.

Scotus in 3. d. 9. qu. un. litt. C. Mastrius disp. 11. qu. 2. art. 1. Joan. la Crux, pag. 49. Tamb. tom. 1. pag. 114. Leander de Præc. Eccl. tom. 2. Busemb. lib. 3. tract. 3. cap. 1. dub. 3. Clericatus cap. 47. & 109. Mendo verb. Missa.

Q U A R E S I.

2813 *An licet prosequi unum horologium pro jejunio Ecclesiastico, & aliud pro jejunio naturali ad communionem?*

N Egatde Lugo; quia eo ipso, quod quis unum horologium liberè accipit, viderur renunciare